

Krynica-Zdrój, dnia 10 stycznia 2020 r.

SGURP.030.01.2020

**Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes
Rady Ministrów**

**Stanowisko
Zarządu Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP z siedzibą w Krynicy -Zdroju
z dnia 10 stycznia 2020 r.**

**w sprawie: istniejącego systemu prawnego gospodarowania odpadami komunalnymi
i gwałtownego wzrostu cen za unieszkodliwianie odpadów**

Gminy uzdrowiskowe to jednostki samorządowe, które są niewątpliwie bardzo wrażliwe na kwestie ochrony środowiska naturalnego, bowiem stan tego środowiska decyduje w dużej mierze o walorach uzdrowiskowych tych gmin. Jednym z elementów ochrony środowiska na całym świecie jest właściwa gospodarka odpadami komunalnymi, a szczególnie proces unieszkodliwiania odpadów komunalnych. To on w dużej mierze decyduje o stanie czystości powietrza, wody i gleby.

Tymczasem funkcjonujący w Polsce system unieszkodliwiania odpadów w ewidentny sposób staje się niewydolny, a poprzez niewłaściwe rozwiązania prawne i organizacyjne, samorządom uniemożliwia się aktywny wpływ na sposób zagospodarowania odpadów, a także na koszty ich odbioru i zagospodarowania.

Samorządy gmin uzdrowiskowych z niepokojem obserwują, że obecny system, pomimo gwałtownego wzrostu cen za usługi, w zakresie unieszkodliwiania i zagospodarowania odpadów i wzrostu obowiązkowych obciążeń finansowych naszych mieszkańców, absolutnie nie rokuje rozwiązania problemu gospodarki odpadami w najbliższych latach.

Nie sposób bowiem uznać, że kwestie te rozwiążą jedynie gwałtownie rosnące ceny wywozu i unieszkodliwiania odpadów oraz przenoszenie kosztów złe funkcjonującego systemu tylko na mieszkańców, bez uwzględnienia w tym procesie producentów produktów i opakowań. Brak partycypacji finansowej w kosztach selektywnej zbiórki odpadów przez przedsiębiorców odpowiedzialnych za wprowadzenie na rynek odpadów nie jest rozwiązaniem właściwym.

Zwracamy także uwagę na to, że w Polsce recykling surowców kuleje, a to oznacza, że selektywna zbiórka odpadów (pomimo jej wzniosłych i skądinąd słusznych założeń), staje się absolutnie nieefektywna i w ocenie społecznej przewartościowana i nieuzasadniona. Cóż bowiem z tego, że mieszkańcy oddadzą starannie wyselekcjonowane frakcje odpadowe, kiedy te i tak trafią nie tam gdzie powinny.

Tymczasem rynek recyklerów się kurczy, a zbyt często obserwujemy handlowanie „kwitami”, czyli wirtualny obieg dokumentów potwierdzających faktyczny recykling.

Zwracamy uwagę, że gminy w miarę poprawnie zorganizowały system odbioru i selekcji odpadów od mieszkańców, ale absolutnie kuleje końcowe ogniwo tego systemu, związane z zagospodarowaniem i unieszkodliwianiem odpadów.

Przyczyn tego stanu rzeczy jest zapewne wiele, ale do podstawowych zaliczyć można:

1) wzrost stawek za przyjęcie odpadów do instalacji komunalnych z tytułu:

- a) wzrostu wysokości opłaty z tytułu składowania i magazynowania odpadów tzw. opłaty marszałkowskiej za cenę tony odpadów komunalnych przekazywanych do Instalacji Komunalnych (z kwoty 74,26 zł w 2017r. do 240 zł w roku 2020),
- b) zakazu składowania frakcji energetycznej (której kaloryczność przekracza 6 MJ),

2) zniesienie regionalizacji RIPOK.

Uwolnienie możliwości przyjmowania i deponowania odpadów z terenu całego kraju a nawet zza granicy przez stacje RIPOK nie wpłynął na obniżenie kosztów składowania odpadów, ale niewątpliwie wpłynął na ich wzrost. Brak rejonizacji RIPOK bardzo negatywnie wpłynął na koszty gospodarki odpadami w małych gminach oddalonych znacząco od instalacji mających „duże moce przerobowe”. Niestety w większości przypadków małe RIPOK-i aby spełnić wymogi ustawowe bardzo wysoko podniosły stawki za odbierane odpady komunalne. To spowodowało, że gminy muszą dostarczać odpady do instalacji położonych nawet kilkaset km dalej i ponosić wysokie koszty transportu. Ale też duże instalacje mające większe moce przerobowe wykorzystując monopolistyczną pozycję na rynku znacząco podniosły stawki za odbiór odpadów. O ile ten system jako tako spina się w dużych miastach, to w małych gminach powoduje kilkusetkrotne podwyżki cen za odpady.

3) niewystarczające możliwości termicznego przetwarzania odpadów i brak możliwości zagospodarowania frakcji kalorycznej odpadów nie nadających się do recyklingu.

Zakłady Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych (ZTPOK) naszym zdaniem są najlepszym rozwiązaniem gwarantującym zmniejszenie kosztów zagospodarowania odpadów, jak również wyeliminowanie patologii w systemie, takich jak np. porzucanie odpadów czy płonące składowiska. Jest to również rozwiązanie prawie neutralne dla środowiska, w przeciwieństwie do samego składowania odpadów, nie wspominając o niekontrolowanym spalaniu śmieci. Ustawodawstwo UE nie zabrania budowania ZTPOK, jak również brak jest takich ograniczeń w rzeczywistości stosowanej praktyce krajów UE na co wskazuje duża liczba spalarni w krajach europejskich. Tymczasem w Polsce jest zaledwie 7 spalarni odpadów, a możliwość budowania następnych to „droga przez mękę”. Uważamy też, że niepotrzebnie nasz kraj ogranicza przepisami wewnętrznymi ilość odpadów komunalnych (do poziomu 30% odpadów wytworzonych), jakie mogą być poddane termicznemu przekształceniu, podczas gdy wiele krajów UE przekracza nawet 50% tego poziomu.

Podkreślić należy, że zaletą termicznego przekształcania odpadów jest ich całkowite usunięcie z obiegu ekologicznego oraz odzysk energii w postaci ciepła lub energii elektrycznej, co nie jest bez znaczenia w kontekście uniezależnienia energetycznego i udziału OZE w miksie energetycznym.

4) Nieszczelność systemu.

Zwracamy uwagę, że wybiórcze nowelizacje prawne doprowadziły do nieszczelności systemu gospodarki odpadami. Żadna z obowiązujących metod obliczania wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi nie zapewnia 100% szczelności systemu i pozostawia pole do nadużyć. Dotyczy to zarówno opłat ustalanych na podstawie liczby mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość, jak i ilości zużytej wody z danej nieruchomości. Opieranie się wyłącznie na deklaracjach powoduje wiele nadużyć, m.in. istnienie „wirtualnych mieszkańców” będących zupełnie poza systemem. Nieadekwatna także do faktycznej ilości odpadów komunalnych jest metoda związana

z powierzchnią lokalu mieszkalnego. Dotyczy to także zmiany zasad odbioru odpadów od właścicieli nieruchomości niezamieszkałych.

5) Ograniczone możliwości zbytu odpadów wyselekcjonowanych

W związku z sytuacją na rynku surowców wtórnych w Polsce i na świecie, możliwości sprzedaży wyselekcjonowanych frakcji odpadów, w tym: makulatury, folii, PET czy stłuczki szklanej stały się bardzo ograniczone. Regionalne instalacje, pomimo iż dysponują efektem skali, mają coraz większy problem ze zbytem zebranych i zmagazynowanych wyselekcjonowanych już odpadów. Bez ich sprzedaży narażają się na dodatkowe koszty związane z koniecznością zabezpieczenia finansowego na wypadek np. pożaru.

W związku z tym w ostatnim czasie dochodzi nawet do wypowiedziania gminom przez RIPOK-i umów na odbiór frakcji selektywnie zbieranych odpadów (zwłaszcza plastiku) uzasadnianego brakiem odbiorców tych surowców. Na tym tle jak ironia brzmią upowszechniane informacje, że na segregowanych odpadach gmina może nieźle zarobić.

Zwracamy uwagę, że w przypadku próby samodzielnego zbytu tych surowców, gminy narażane byłyby na dodatkowe koszty związane z magazynowaniem surowców wtórnych, który z jednej strony jest ograniczony czasowo, z drugiej obciążony dodatkowymi wymogami ze względu na ich potencjalną kaloryczność. Taka sytuacja grozi odwrotem od praktyki selekcji odpadów na frakcje.

Obowiązujący system jest niewątpliwie kształtowany przez Rząd RP i Parlament, dlatego wnosimy o pilne podjęcie prac przez Ministerstwo Klimatu i inne resorty w celu ukształtowania właściwego systemu gospodarki odpadami i zahamowania wzrostu kosztów odpadów.

W związku z powyższym Zarząd Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP działając w imieniu gmin uzdrowiskowych postuluje do Rządu o:

1) Stworzenie systemu wsparcia finansowego dla samorządów celem budowy subregionalnych instalacji RIPOK w ramach zespołów gmin.

Uwolnienie regionalizacji RIPOK nie pozwala wielu samorządom na uzyskanie rozsądnych cen za odebranie i składowanie odpadów komunalnych, bowiem zdolność przerobowa obecnie powstałych instalacji jest niewystarczająca. Także odległość RIPOK od miejsca wytworzenia odpadów nie tylko nie pozwala na stworzenie efektywnego i oszczędnego ekonomicznie systemu, ale prowadzi do dysproporcji cen. Istniejący system wymaga pilnej reorganizacji. Zwiększenie ilości RIPOK-ów i udział w tym samorządów pozwoli na obniżenie cen za odpady.

2) Stworzenie systemu prawnego do szybkiej budowy i sfinansowania budowy instalacji termicznej utylizacji RDF.

Ze względów ekologicznych, ale też społecznych konieczne jest podjęcie przez Rząd zdecydowanych kroków w celu uruchomienia mechanizmów prawnych i ekonomicznych, które umożliwią powstawanie Regionalnych Instalacji o dużych mocach przerobowych, które będą w stanie zagospodarować te frakcje odpadów, które nie nadają się do innych form recyklingu niż termiczne przetworzenie. Mechanizmem wspomagającym mogłoby być umożliwienie wykorzystywania RDF np. w lokalnym ciepłownictwie.

Naszym zdaniem należy stworzyć specjalne przepisy pozwalające na szybką budowę spalarni w miejscowościach predysponowanych do uzyskania efektu ekologicznego i ekonomicznego, a szczególnie tam gdzie istnieje problem niskiej emisji.

Podjęcie powyższych działań na rzecz szerszego wykorzystywania energii z odpadów wpłynie na poprawę bezpieczeństwa energetycznego kraju i jest zgodna z zasadami

gospodarki o obiegu zamkniętym, w którym proces odzysku energii z odpadów jest ważnym ogniwem uzupełniającym recykling oraz inne formy odzysku.

3) zastosowanie czasowego mechanizmu pomostowego celem zmniejszenia bieżących obciążeń na poziomie instalacji komunalnych.

Celem obniżenia cen za odpady niezbędne jest wprowadzenie okresowego systemu „mrożenia cen” odpadów poprzez:

- a) czasowe obniżenie opłaty marszałkowskiej za składowanie odpadów,
- b) zróżnicowanie wysokości stawek zabezpieczeń roszczeń (ubezpieczeń), uzależnionych albo od rzeczywistego oddziaływania na środowisko, albo rzeczywistego ryzyka zaistnienia sytuacji wymienionej w znowelizowanym art. 48 a ustawy z 14.12.2012 o odpadach (pożarów).

4) Przywrócenie gminom elastyczności w zakresie kształtowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi.

- a) umożliwienie samodzielności w zakresie ustalania częstotliwości odbioru odpadów komunalnych oraz podejmowania własnych decyzji w zakresie objęcia systemem nieruchomości niezamieszkałych,
- b) uproszczenie obowiązujących zasad selekcjonowania odpadów komunalnych na poszczególne frakcje. Jest to możliwe już teraz przy funkcjonujących w tym zakresie przepisach na poziomie UE, mniej restrykcyjnych od obowiązujących obecnie w Polsce. Jeżeli nie jesteśmy w stanie na obecnym etapie stworzyć właściwego recyklingu odpadów, to nie jest uzasadnione pokrywanie kosztów zbędnej selekcji.

5) Wdrożenie rozszerzonej odpowiedzialności producenta z tytułu wytworzenia danego produktu na etapie jego sprzedaży, cyklu życia, eksploatacji i utylizacji.

W naszej ocenie podjęte przez Rząd działania są w tym zakresie niewystarczające. Ponadto uważamy, że pobrane opłaty z tego tytułu od producentów powinny w dużym stopniu zasilać gminne systemy zbierania i zagospodarowania odpadów, a tym samym obniżyć opłaty pobierane od mieszkańców.

6) Ograniczenie napływu strumienia odpadów z zagranicy.

Z naszych danych wynika, że moce przerobowe poszczególnych instalacji są ograniczane w dużej mierze poprzez napływ odpadów z zagranicy. Uważamy, że Rząd powinien dążyć do ograniczenia możliwości przyjmowania odpadów, które zostały wytworzone poza jego granicami przez instalacje zlokalizowane na terenie kraju, chyba że instalacja udowodni, że posiada wolne moce przerobowe po przyjęciu odpadów od krajowych wytwórców. Na podstawie dotychczasowego doświadczenia samorządy zauważają, że taka sytuacja obecnie nie istnieje.

7) Oznakowanie produktów – efektywna segregacja odpadów.

Zdajemy sobie sprawę, że system segregacji odpadów i ukształtowanie nawyków w tym zakresie jest procesem kilkunastoletnim. Wymaga on ciągłego edukowania społeczeństwa. Jednakże w celu poprawy efektywności segregowania odpadów komunalnych na poszczególne frakcje, a także zmniejszenia ilości frakcji wielomateriałowej (kosztownej w procesie magazynowania i utylizacji), możliwe jest wprowadzenie rozwiązań przyjaznych obywatelom.

Dużym ułatwieniem dla mieszkańców, mających ciągle kłopot z prawidłową klasyfikacją odpadów na poszczególne frakcje byłby obowiązek nałożony na wytwórców produktów: opakowań i artykułów w przedmiocie oznakowania każdego produktu

symbolem oznaczającym daną frakcję odpadu (kolorami zgodnymi z obowiązującym systemem segregacji odpadów zapisanym w rozporządzeniu Ministra Środowiska).

8) Edukacja społeczna.

Zwracamy uwagę, że system edukacji dotyczący gospodarki odpadami istnieje jedynie na poziomie gminy i szkoły. W skali kraju nie prowadzi się żadnego zorganizowanego systemu edukacji, a projekty edukacyjne organizacji pozarządowych są mało skuteczne, bo nie docierają do osób właściwych (dorośli), a ich zasięg jest ograniczony. Dla uzyskania efektu skali niezbędne jest wprowadzenie systematycznej edukacji społeczeństwa nie tylko na poziomie lokalnym, ale też krajowym poprzez media publiczne i prywatne. Jednakże ta edukacja powinna się ograniczać jedynie do przedstawiania w efektywny sposób skutków braku segregacji odpadów, a nie ocen politycznych takich czy innych rozwiązań, bo wówczas idea tej edukacji zostanie zagubiona. Gminy uzyskując udział w opłatach recyklingowych powinny mieć możliwość ich wydatkowania także na edukację ekologiczną.

Pomimo powszechnie wyrażanej opinii, że ceny śmieci rosły, rosną i będą dalej rosły, sprzeciwiamy się takiej narracji, bo odpowiednie zmiany prawne i organizacyjne mogą ten niekontrolowany wzrost opłat za odpady znacząco zahamować.

Postulujemy o rozważne i wnikliwe przeanalizowanie naszych ocen i wniosków, bo ich uwzględnienie w procesie wdrażania kolejnych zmian w systemie gospodarowania odpadami, w naszej opinii, pozwoli uprościć funkcjonowanie systemu i zmniejszyć obciążenia finansowe naszych mieszkańców. Pozwoli również, szybciej niż się to zakłada, na wypełnienie ciężących na Polsce obowiązków prawnych w zakresie osiągnięcia poziomów odzysku wymaganych przez unijne przepisy.

Z poważaniem

Prezes Zarządu SGU RP
dr Jan Golba

Stanowisko otrzymują:

1. Pan Mateusz Morawiecki, Prezes Rady Ministrów,
2. Pani Elżbieta Witek, Marszałek Sejmu,
3. Pan Tomasz Grodzki, Marszałek Senatu,
4. Pan Michał Kurtyka, Minister Klimatu,
5. Pani Urszula Pasławska, Poseł na Sejm RP, Przewodnicząca Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa,
6. Pan Tomasz Ławniczak, Poseł na Sejm RP, Przewodniczący Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej,
7. Pan Zygmunt Frankiewicz, Senator RP, Przewodniczący Senackiej Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej,
8. Pan Zdzisław Pupa, Senator RP, Przewodniczący Senackiej Komisji Środowiska,
9. Parlamentarzyści z gmin uzdrowiskowych
10. Prezydenci, burmistrzowie, wójtowie gmin uzdrowiskowych
11. Polska Agencja Prasowa